

Π.3.2.5 Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης

Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας

Α΄ Γυμνασίου

Τίτλος:

«Κόσμος πολύχρωμος, ποικιλόμορφος και πολύτροπος»

Συγγραφή: ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ ΤΕΝΤΟΜΑ

Εφαρμογή: ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ

**ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ**

Θεσσαλονίκη 2015

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι.Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.5. Πιλοτική εφαρμογή και αξιολόγηση αντιπροσωπευτικού αριθμού σεναρίων από κάθε τύπο σε διαφοροποιημένες εκπαιδευτικές συνθήκες πραγματικής τάξης.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνος υπο-ομάδας εργασίας λογοτεχνίας: Βασίλης Βασιλειάδης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαούνι 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

A. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Κόσμος πολύχρωμος, ποικιλόμορφος και πολύτροπος

Εφαρμογή σεναρίου

Κωνσταντίνα Ιωαννίδου

Δημιουργία σεναρίου

Σταυρούλα Τεντόμα

Διδακτικό αντικείμενο

Νεοελληνική λογοτεχνία

Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Σχολική μονάδα

Γυμνάσιο Ιερισσού

Χρονολογία

Από 17-02-2015 έως 10-03-2015.

Διδακτική/θεματική ενότητα-

—

Διαθεματικό

Ναι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

I. Φιλολογικής ζώνης:

Νεοελληνική Γλώσσα

II. Άλλα γνωστικά αντικείμενα:

Εικαστικά

Χρονική διάρκεια

8 ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: αίθουσα διδασκαλίας, εργαστήριο πληροφορικής.

II. Εικονικός χώρος: —

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Στο αρχικό σενάριο σημειωνόταν ότι μαθητές και καθηγητής/τρια έπρεπε να είναι εξοικειωμένοι με:

- την ομαδοσυνεργατική δουλειά. Πράγματι, το εν λόγω τμήμα είχε ήδη εξοικειωθεί με την εργασία σε ομάδες από προηγούμενες διδακτικές παρεμβάσεις που είχαν υλοποιηθεί στο πλαίσιο του μαθήματος της Λογοτεχνίας. Όπως προτείνει και η δημιουργός με βάση τη βιβλιογραφία (Πολέμη-Τοδούλου 2012), είχαμε δημιουργήσει πρώτα ζευγάρια, μεταξύ διπλανών δηλαδή, και έπειτα προχωρήσαμε στον σχηματισμό μεγαλύτερων ομάδων των τεσσάρων-πέντε μαθητών. Οπότε ο χωρισμός της δύναμης των δεκαεννιά παιδιών σε πέντε ομάδες για τις ανάγκες του συγκεκριμένου σεναρίου ήταν κάτι δεδομένο για τα παιδιά, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δε δημιουργήθηκαν μικροπροβλήματα μεταξύ των ομάδων,
- την ατομική ή/και την ομαδική παρουσίαση εργασιών μπροστά στην ολομέλεια της τάξης. Οι μαθητές σε όλη τη διάρκεια της χρονιάς είχαν καλλιεργήσει αυτήν τη δεξιότητα σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό,
- τον επεξεργαστή κειμένου. Τόσο σε περιορισμένες ασκήσεις στο μάθημα της Λογοτεχνίας όσο και κατά βάση στο μάθημα της Πληροφορικής –καθώς, όπως πληροφορήθηκα από τον καθηγητή του μαθήματος, αποτελούσε διδακτέα ύλη για την Α΄ Γυμνασίου– οι μαθητές είχαν ασκηθεί στα εργαλεία του Word.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για τον δάσκαλο:

- η συνεννόηση με την καθηγήτρια των Εικαστικών, Κυριακή Φιλσόγλου, είχε εξασφαλιστεί μόλις ολοκληρώθηκε η ανάθεση των σεναρίων και η μελέτη τους. Για λόγους πρακτικούς που σχετίστηκαν με τη διαθεσιμότητα του εργαστηρίου πληροφορικής χρειάστηκε και η συνεργασία με τον αντίστοιχο καθηγητή, Αλέξανδρο Παντελίδη, ο οποίος μας διέθεσε δύο από τις ώρες του, ώστε οι μαθητές να δουλέψουν μισοί-μισοί στο εργαστήριο,
- η γνώση του λογισμικού δημιουργίας παρουσιάσεων από την εκπαιδευτικό ήταν απαραίτητη, καθώς η ενσωμάτωση και η προβολή του υλικού στην ολομέλεια πραγματοποιήθηκε μέσω του προγράμματος του PowerPoint.

Προϋποθέσεις υλοποίησης μόνο για τον μαθητή:

- οι μαθητές, στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας, είχαν διδαχτεί τους κώδικες επικοινωνίας και την πολυτροπικότητα από την πρώτη και τρίτη ενότητα του σχολικού βιβλίου αντίστοιχα,
- επίσης, στο μάθημα των Εικαστικών είχαν καλύψει τη διδακτέα ύλη σχετικά με τα βασικά και τα συμπληρωματικά χρώματα, τα θερμά και τα ψυχρά, καθώς και τα βασικά στοιχεία της τέχνης του ψηφιδωτού. Δεν είχαν ασχοληθεί τόσο με τους τόνους και τις αποχρώσεις, γεγονός όμως που καλύφθηκε κατά τη διεξαγωγή του σεναρίου. Ακόμη, μετά από συνεννόηση με την καθηγήτρια, ώστε να συγχρονιστούμε θεματικά στο ίδιο αντικείμενο διδασκαλίας, οι μαθητές ασχολούνταν παράλληλα και με την τέχνη του εικαστικού ψηφιδωτού, δημιουργώντας και τα δικά τους. Μάλιστα, προγραμματιζόταν για το τέλος της σχολικής χρονιάς και αντίστοιχη έκθεση με τα συγκεκριμένα έργα των παιδιών.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για τη σχολική μονάδα:

- διαθεσιμότητα του εργαστηρίου πληροφορικής,

- ύπαρξη φορητού Η/Υ, ηχείων και βιντεοπροβολέα,
- διαδικτυακή σύνδεση στην αίθουσα διδασκαλίας του συγκεκριμένου τμήματος, η οποία κατά τη διεξαγωγή του σεναρίου δημιούργησε κάποια –αναπόφευκτα– πρακτικά προβλήματα,
- δεν κατέστη δυνατή λόγω του ωρολογίου προγράμματος η ταυτόχρονη παρουσία της εικαστικού και της φιλόλογου. Η συνεργασία της καθηγήτριας των εικαστικών όμως είχε εξασφαλιστεί, καθώς “έτρεχε” παράλληλα τη δική της εικαστική εκδοχή των ψηφιδωτών, έχοντας καλύψει τη σχετική ύλη σε θεωρητικό επίπεδο σε δικές της ώρες. Η θετική στάση του συναδέλφου της πληροφορικής είχε επίσης εξασφαλιστεί, καθώς χρειάστηκε να κάνουμε χρήση του εργαστηρίου κατά τη διάρκεια δύο δικών του διδακτικών ωρών.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο εφαρμόστηκε στην τάξη.

Το σενάριο στηρίζεται

Σταυρούλα Τεντόμα, Κόσμος πολύχρωμος, ποικιλόμορφος και πολύτροπος, Νεοελληνική Λογοτεχνία Α΄ Γυμνασίου, 2014.

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Με το σενάριο επιδιώχθηκε οι μαθητές, όπως σημειώνεται συγκεκριμένα από τη δημιουργό του, να αποκτήσουν, βιωματικά και με ομαδοσυνεργατικές δράσεις, δεξιότητες ανάγνωσης/ερμηνείας ποιητικών κειμένων μέσα από μία πολυτροπική προσέγγιση, η οποία στηρίζεται στο χρώμα ως διαφορετικό σημειωτικό τρόπο (Kress, G. & T. Van Leeuwen 2001: 58-59). Αφού προετοιμάστηκαν τα παιδιά, μέσω του εποπτικού υλικού για τους στόχους του σεναρίου, και αφού ολοκληρώθηκε μία πρώτη νοηματική προσέγγιση των επιλεγμένων κειμένων από τα ίδια, κλήθηκαν να

προσδώσουν πολυτροπικό χαρακτήρα στα ποιητικά κείμενα μετασχηματίζοντας σε ψηφιδωτό τις λέξεις των κειμένων, οι οποίες δηλώνουν χρώμα, και να διαπιστώσουν ότι «ο ποιητής ζωγραφίζει τον κόσμο με λέξεις».

Οι μαθητές δούλεψαν ανά ομάδες και μισοί-μισοί στο εργαστήριο πληροφορικής. Χρησιμοποίησαν τον επεξεργαστή κειμένου και την αναζήτηση σχετικού υλικού στο διαδίκτυο προκειμένου να οπτικοποιήσουν τα κείμενα που είχαν μελετήσει. Το ποιητικό υλικό είχε επιλεγεί από τη σεναριογράφο ώστε και να υπάρχει η μελοποιημένη εκδοχή του και να περιέχει λέξεις με χρώμα είτε με άμεση είτε με έμμεση αναφορά.

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η εφαρμογή του συγκεκριμένου σεναρίου με θέμα τα χρώματα έγκειται, όπως σημειώνει και η συντάκτρια του αρχικού σεναρίου, στην ανάγκη να καλλιεργηθεί στα παιδιά της Α΄ Γυμνασίου η ουσιαστική μεταγραφή των λογοτεχνικών κειμένων σε εικονιστικά, με σημαίνοντα κριτήρια και όχι χωρίς αισθητική αποτίμηση του εποπτικού υλικού, όπως συνήθως γίνεται, παρόλη την άφθονη παρουσία του στα σχολικά εγχειρίδια. Αυτή η πρακτική κακώς υιοθετείται από τα παιδιά ελλείπει της σχετικής εκπαίδευσής τους, καθώς, όπως σημειώνει η ίδια με βάση τη βιβλιογραφία: «Μία συστηματική μελέτη και κατανόηση της πολυτροπικότητας αυτών των σχολικών πολυτροπικών “κειμένων” [...] θα τους διευκόλυνε στην πρόσληψη και αποκωδικοποίηση της πραγματικότητας που βιώνουν. Κατά συνέπεια, θα έκανε την εκπαίδευση πιο ουσιαστική.» (Χοντολίδου 1999).

Στη συνέχεια, η σεναριογράφος αξιοποιεί το φως και γενικά το χρώμα ως μέσο εξάσκησης των παιδιών στις διασημειωτικές δραστηριότητες μετατροπής των γραμματοποιημένων ποιητικών κειμένων στα αντίστοιχα πολυτροπικά. Εξηγεί την επιλογή της αυτή σημειώνοντας ότι: «Το φως συνώνυμο της ζωής και το χρώμα κυρίαρχο στοιχείο της φύσης και του κόσμου που μας περιβάλλει, θα μπορούσε να

αξιοποιηθεί ως δρόμος προσέγγισης ενός ποιητικού κειμένου αλλά και ως τρόπος ερμηνείας του καθώς προσφέρει δυνατότητες παραγωγής νοήματος μέσα από την προσωπική αντίληψη/αίσθηση του χρώματος για τον κάθε μαθητή».

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Με βάση το αρχικό σενάριο επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να αντιληφθούν ότι το χρώμα μας προσφέρει έναν τρόπο ερμηνείας του κόσμου που μας περιβάλλει,
- να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας.

Γνώσεις για τη λογοτεχνία

Με βάση το αρχικό σενάριο επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μάθουν ότι οι λέξεις είναι τα εργαλεία που χρησιμοποιεί ο ποιητής για να δημιουργήσει εικόνες,
- να κατανοήσουν ότι ο ποιητής μπορεί να χρησιμοποιήσει λέξεις που δηλώνουν χρώματα για να σημάνει συναισθήματα.

Γνώσεις για τη νεοελληνική γλώσσα

Με βάση το αρχικό σενάριο επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να συνειδητοποιήσουν ότι η χρήση και άλλων σημειωτικών τρόπων εκτός από τη γλώσσα (γραπτός λόγος) συμβάλλει στην ανάγνωση/ερμηνεία ενός ποιητικού κειμένου,
- να μάθουν ότι οι σημειωτικοί τρόποι συνδυάζονται για την παραγωγή νοήματος.

Γνώσεις για τα εικαστικά

Με βάση το αρχικό σενάριο επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες:

- να μάθουν ότι ένα ψηφιδωτό σχηματίζεται από ψηφίδες, οι οποίες συσχετίζονται μεταξύ τους και αλληλεπιδρούν.

Γραμματισμοί

Με βάση το αρχικό σενάριο επιδιώχθηκε οι μαθητές και οι μαθήτριες να εξασκήσουν τις εξής δεξιότητες:

- συνεργατικότητα μέσω των δραστηριοτήτων σε ομάδες,
- φαντασία μέσω των δραστηριοτήτων που προωθούν τη δημιουργία πολυτροπικών κειμένων,
- συνδυασμός και αξιοποίηση γνώσεων που προέρχονται από διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα,
- συλλογή στοιχείων και πληροφοριών από ένα ποιητικό κείμενο, κατηγοριοποίηση και σύνθεσή τους,
- παραγωγή πολυτροπικού λόγου με τη χρήση επεξεργαστή κειμένου (ψηφιακός γραμματισμός).

Διδακτικές πρακτικές

Η επίτευξη των παραπάνω στόχων επιχειρήθηκε μέσω των δραστηριοτήτων των φύλλων εργασίας που απαιτούσαν ομαδική συνεργασία τόσο μεταξύ των μαθητών όσο και μεταξύ των καθηγητών. Για αυτό ήταν απαραίτητο το παρόν σενάριο να διεξαχθεί όχι στην αρχή της χρονιάς που δεν υπήρχε εξοικείωση ούτε καθηγητών με τα παιδιά ούτε των παιδιών μεταξύ τους, αλλά ούτε και ανάμεσα στα μέλη του συλλόγου των καθηγητών. Πράγματι, εκπονήθηκε στο τέλος του δευτέρου με αρχές του τρίτου τριμήνου, καθώς υπήρχε χρόνος –και ευτυχώς διάθεση– για το χτίσιμο ενός κλίματος συνεργασίας, το οποίο χρειάστηκε για την ομαλότερη εφαρμογή του διαθεματικού αυτού σεναρίου.

Η δημιουργός του σεναρίου οργανώνει το σενάριο σε τρεις διαδοχικές φάσεις με αντίστοιχες διδακτικές πρακτικές: στην Α΄ φάση, στην οποία γίνεται η εισαγωγή και η προετοιμασία των μαθητών χρησιμοποιείται κυρίως μετωπική διδασκαλία, στη Β΄ φάση με τη μετάδοση των γνώσεων στους μαθητές, από την πλευρά των εκπαιδευτικών, και με τις αντίστοιχες ασκήσεις εμπέδωσης, καλλιέργειας και ανάπτυξης δεξιοτήτων των μαθητών μέσω παραγωγής συνεργατικού κειμένου

χρησιμοποιείται συνδυασμός μετωπικής και ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας και τέλος, στη Γ΄ φάση του αναστοχασμού της δραστηριότητας αξιοποιείται η μετωπική διδασκαλία.

Κάθε ομάδα ασχολήθηκε με διαφορετικό κείμενο, αλλά οι δραστηριότητες των φύλλων εργασίας ήταν αντίστοιχες και οι ομάδες προχωρούσαν παράλληλα, ώστε η κάθε μία να έχει τη δυνατότητα να παρακολουθεί την πορεία των υπολοίπων. Επιδιώχθηκε τόσο η ενθάρρυνση της ενεργητικής συμμετοχής και της αυτενέργειας των μαθητών όσο και η αξιοποίηση στοιχείων από τα τρία διαφορετικά σχολικά μαθήματα που προτείνονται από τη δημιουργό. Η ίδια σημειώνει ότι ειδικά για τους μαθητές της Α΄ Γυμνασίου είναι απαραίτητη η καθοδήγησή τους από την εκπαιδευτικό, προκειμένου να μεταδίδει γνώσεις, να συμβουλεύει κατά την επεξεργασία των ασκήσεων στην τάξη, να συντονίζει τους μαθητές κατά την παρουσίαση των εργασιών και να ενθαρρύνει την ατομική τους πρωτοβουλία.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφετηρία

Όπως επισημαίνεται στο αρχικό σενάριο, αφετηρία της συγγραφής του ήταν η παρατήρηση της δημιουργού του ότι ενώ: «η πραγματικότητα είναι ποικιλόμορφη και πολύχρωμη, το σχολείο δίνει προτεραιότητα στην εκπαίδευση των μαθητών σε μία μορφή μονοτροπικού γραπτού πολιτισμού.». Το σενάριο ήταν μία απόπειρα να γεφυρωθεί αυτό το χάσμα και να χρωματιστεί η σχολική καθημερινότητα.

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Για τη Νεοελληνική Λογοτεχνία: στο [ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα](#) για το μάθημα των Κειμένων της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α΄ Γυμνασίου προβλέπεται ως στόχος ανάμεσα σε άλλους οι μαθητές και οι μαθήτριες «να κατανοήσουν την ιδιαιτερότητα της λογοτεχνικής γλώσσας».

Για τη Νεοελληνική Γλώσσα: στις ενότητες 1 και 3 του βιβλίου της Νεοελληνικής Γλώσσας της Α΄ Γυμνασίου γίνεται λόγος για την πολυτροπικότητα.

Μάλιστα συνιστάται να προσεχτεί η διδασκαλία της έννοιας της πολυτροπικότητας [...], εφόσον οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με αυτήν¹. Επίσης, στην ενότητα 1 του βιβλίου *Νεοελληνικής Γλώσσας* της Α΄ Γυμνασίου γίνεται λόγος για τους Κώδικες επικοινωνίας.

Για τα Εικαστικά: στο μάθημα των Εικαστικών, κατά το α΄ τρίμηνο, προβλέπεται να διδάσκεται ο μαθητής στοιχεία για το χρώμα.²

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Τα ψηφιακά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν από τους μαθητές ήταν η αναζήτηση στο διαδίκτυο και ο επεξεργαστής κειμένου. Αρχικά, αναζήτησαν, έπειτα είδαν και άκουσαν στο YouTube τη μελοποιημένη εκδοχή του ποιήματός τους και στο τέλος εντόπισαν υλικό για να οπτικοποιήσουν το ποίημά τους. Για να ολοκληρώσουν οι μαθητές την τελευταία αυτή δραστηριότητα, χρησιμοποίησαν το πρόγραμμα του Word και πειραματίστηκαν με την ενσωμάτωση των εικόνων που είχαν βρει, με τα χρώματα, με τις γραμματοσειρές και με τα υπόλοιπα διαθέσιμα εργαλεία του (Wordart/Clipart κλπ).

Κείμενα

Λογοτεχνικά κείμενα σχολικών εγχειριδίων

ΚΝΛ Α΄ Γυμνασίου:

Οδυσσέας Ελύτης, «[Κάτω στις μαργαρίτες το αλωνάκι](#)»

Λογοτεχνικά κείμενα εκτός σχολικών εγχειριδίων

Οδυσσέας Ελύτης, 1986. Η ποδηλάτισσα. *Τα ρω του έρωτα*, 41. Αθήνα: Ύψιλον/βιβλία.

Δημοτικό, «Κόκκινο αχείλι εφίλησα». Στο *Τα ωραιότερα δημοτικά τραγούδια*, τ.3. Επιμ. Γιάννης Κορίδης, 32. Αθήνα: Ιωλκός.

¹ Βλ. [Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2013-2014](#). (Μετά από σχετική εισήγηση του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής πράξη 24/08-07-2013 και 33/30-09-2013 Δ.Σ.).

² Βλ. το 2^ο Κεφάλαιο του βιβλίου των Εικαστικών με τίτλο «Όλα είναι χρώμα».

Υποστηρικτικό υλικό

Μη λογοτεχνικά κείμενα

Νεοελληνική Γλώσσα Α΄ Γυμνασίου

Εικαστικά Α΄ Γυμνασίου

Ερευνώ και Ανακαλύπτω «Φυσικά» Στ΄ Δημοτικού

Τραγούδια

«[Κάτω στις μαργαρίτες το αλωνάκι](#)» από τον δίσκο *Ηλιος ο Πρώτος*, ποίηση Οδυσσέας Ελύτης, μουσική Γιάννης Μαρκόπουλος, ερμηνεία Μαρία Δημητριάδη, Μέλη της χορωδίας Αινιάν, Universal 1969.

«[Κίτρινο](#)» από τον δίσκο *Τα μυστικά του κήπου*, στίχοι Δημήτρης Μαυρίκιος, μουσική Νίκος Κυπουργός, ερμηνεία Άρης Χριστοφέλλης, Σείριος 2001.

«[Κόκκινο αγελάκι εφίλησα](#)» από τον δίσκο *Ανατολικό παράθυρο*, δημοτικό, μουσική Νίκος Γράψας, ερμηνεία Δυνάμεις του Αιγαίου, MBI 1989.

«[Η φρεγάδα](#)» από τον δίσκο *Η βοή του μύθου*, στίχοι Θεοδωρής Γκόνης, μουσική Νίκος Ξυδάκης, ερμηνεία Νίκος Ξυδάκης, Μελίνα Κανά, LYRA 1996.

«[Η ποδηλάτισσα](#)» από τον δίσκο *Η ποδηλάτισσα*, ποίηση Οδυσσέας Ελύτης, μουσική Μιχάλης Τρανουδάκης, ερμηνεία Αφροδίτη Μάνου, LYRA 1979.

«[Αχ έρωτα](#)» από τον δίσκο *Αχ... έρωτα*, ποίηση Φεντερίκο Γκαρθία Λόρκα, μετάφραση Λευτέρης Παπαδόπουλος, μουσική Χρήστος Λεοντής, ερμηνεία Μανώλης Μητσιάς Τάνια Τσανακλίδου, EMI 1974.

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Α΄ Φάση

1^η ώρα (σχολική τάξη με χρήση φορητού υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και διαδικτυακή σύνδεση)

Κατά την πρώτη ώρα του σεναρίου, πραγματοποιήθηκε η εισαγωγή των μαθητών στο σενάριο μέσω της προβολής σχετικού εποπτικού υλικού, το οποίο ενσωματώθηκε σε

μία προβολή παρουσίασης. Οι φωτογραφίες της παρουσίασης, εντοπισμένες ελεύθερα στο διαδίκτυο, λειτούργησαν ως αφορμή για τον κατευθυνόμενο διάλογο που ακολούθησε και είχε ως στόχο την ανάδειξη της σημασία του φωτός και των χρωμάτων στην καθημερινή μας ζωή.

Αρχικά, προβλήθηκε η ίδια φωτογραφία που απεικόνιζε φρούτα πεσμένα από ένα καλάθι στο χώμα στην έγχρωμη και ασπρόμαυρη εκδοχή της και ζητήθηκε από τους μαθητές να εντοπίσουν τις διαφορές τους και να διαλέξουν ποια από τις δύο βρίσκεται πιο κοντά στην πραγματικότητα και γιατί.

Έπειτα, προβλήθηκε μία νυχτερινή φωτογραφία και συζητήθηκε η απουσία του φωτός.

Στη συνέχεια, μέσω αποσπασμάτων από το βιβλίο *Φυσικά* της Στ' Τάξης του Δημοτικού, από το Κεφάλαιο «Ερευνώ και Ανακαλύπτω», θυμήθηκαν οι μαθητές τη λειτουργία της όρασης, τη σημασία και τη φύση του φωτός. Ακολουθώντας, παρατίθενται παραδείγματα από το υλικό που προβλήθηκε από το βιβλίο, γύρω από το οποίο έγινε η συζήτηση σχετικά με τα παραπάνω θέματα:

Η όραση είναι η σημαντικότερη αίσθηση του ανθρώπου. Μας επιτρέπει να διακρίνουμε τη μέρα από τη νύχτα, να αναγνωρίζουμε τους ανθρώπους και τα αντικείμενα γύρω μας, να αντιλαμβανόμαστε τα χρώματα, να διαβάζουμε, να χειριζόμαστε μηχανήματα.

Το όργανο της όρασης είναι το μάτι. Δεν αρκούν όμως μόνο τα μάτια, για να δούμε. Χρειάζεται και φως. Το φως μεταφέρει πληροφορία.

Έπειτα, σε δύο στήλες στον πίνακα σημειώθηκαν τα συναισθήματα που δημιουργήθηκαν στα παιδιά σε περιβάλλοντα «Χωρίς φως» και «Με φως και χρώμα». Οι απαντήσεις που δόθηκαν ήταν «φόβος, ανασφάλεια, μοναχικά» και «ασφάλεια, χαρά, αισιοδοξία, ορατότητα, αίσθηση του χώρου» αντιστοίχως. Μέσω των ενδεικτικών αυτών απαντήσεων, συνδέσαμε χρώματα με συναισθήματα λέγοντας για παράδειγμα ότι η χαρά εκφράζεται με ροζ, γαλάζιο, κόκκινο, αλλά και

πολύχρωμο, ενώ η λύπη με γκρι και το πένθος με μαύρο. Συμπεράναμε ότι το χρώμα λειτουργεί και ως κώδικας επικοινωνίας μεταξύ των ανθρώπων.

Αφού ρωτήθηκαν τα παιδιά *ποια είναι τα αγαπημένα τους χρώματα*, ειπώθηκε ότι και στους ποιητές αρέσουν πολύ τα χρώματα και για αυτόν τον λόγο τα χρησιμοποιούν στα ποιήματά τους. Σιγά σιγά άρχισε να τους παρουσιάζεται το σενάριο. Τους εξήγησα ότι επρόκειτο να ασχοληθούμε με ποιητικά κείμενα που έχουν χρώμα, καθώς οι ποιητές:

- ζωγραφίζουν με λόγια εικόνες του κόσμου,
- χρησιμοποιούν λέξεις που έχουν χρώμα για να “χρωματίσουν” τον κόσμο όπως τον φαντάζονται και
- δείχνουν με τα χρώματα πώς νιώθουν τα πρόσωπα (πλάσματα) που υπάρχουν στα έργα τους.

Τα παιδιά πληροφορήθηκαν ότι στην προσπάθειά μας να προσεγγίσουμε τα κείμενα όλοι μαζί θα αξιοποιούσαμε στοιχεία και από άλλα διδακτικά αντικείμενα, καθώς:

- θα μιλούσαμε για πολυτροπικότητα (*Νεοελληνική Γλώσσα*),
- θα χρωματίζαμε τις λέξεις των κειμένων και θα κάναμε με αυτές τα κείμενα έργα ζωγραφικής (*Εικαστικά*) και
- θα δουλεύαμε ανά ομάδες.

Στο σημείο αυτό μέσω αποσπασμάτων από το σχολικό εγχειρίδιο της *Νεοελληνικής Γλώσσας*, υπενθυμίσαμε στα παιδιά το πλήθος των διαθέσιμων κωδίκων, διευκρινίστηκε ο όρος «πολυτροπικότητα» και κατ’ επέκταση τι είναι τα «πολυτροπικά κείμενα». Ακολουθούν ενδεικτικά αποσπάσματα που αξιοποιήθηκαν από το σχολικό εγχειρίδιο:

Εκτός από τη γλώσσα επικοινωνούμε και με πολλά άλλα σήματα που ανήκουν σε διάφορους κώδικες. Ιδιαίτερη σημασία για την επικοινωνία των ανθρώπων έχει ο γλωσσικός κώδικας.

Πολλά κείμενα δε χρησιμοποιούν μόνο τη γλώσσα για να μεταδώσουν το μήνυμά τους, αλλά και άλλους τρόπους, που μπορεί να είναι σήματα από άλλους κώδικες. Επειδή λοιπόν χρησιμοποιούν πολλούς τρόπους, λέγονται πολυτροπικά κείμενα.

Στην εποχή μας υπάρχουν πολλά κείμενα που συνοδεύονται από εικόνες, χωρίς τις οποίες δεν έχουν νόημα μερικές φορές ή δε μεταφέρουν αποτελεσματικά το μήνυμά τους. Η εικόνα, δηλαδή, συχνά συμπληρώνει το νόημα των λέξεων (ιδιαίτερα όταν το κείμενο μας δίνει πληροφορίες) ή ενισχύει το μήνυμα που επιδιώκει να μεταφέρει το κείμενο (συνήθως σε διαφημίσεις ή αφίσες ευαισθητοποίησης σε κοινωνικά ζητήματα) ή το κάνει απλώς πιο ελκυστικό. Υπάρχει βέβαια και η περίπτωση οι λέξεις να επεξηγούν απλώς την εικόνα, οπότε η εικόνα παίζει τον κύριο ρόλο, ενώ το κείμενο τον βοηθητικό.

Έχοντας πληροφορηθεί από την καθηγήτρια των Εικαστικών ότι είχαν συζητήσει εκτενώς για τα βασικά και τα συμπληρωματικά χρώματα, καθώς και για τα θερμά και τα ψυχρά, τους ανατέθηκε να φρεσκάρουν αυτές τις γνώσεις τους για την επόμενη φορά και να τις παρουσιάσουν στην τάξη. Δεν τους ανατέθηκε, όπως προβλεπόταν στο αρχικό σενάριο, να γράψουν σε χρωματιστό χαρτί το όνομά τους και να το καρφισώσουν στον πίνακα ανακοινώσεων, γιατί την αίθουσά τους ήδη κοσμούσε ένα τεράστιο χαρτόνι με τα αρχικά όλων των παιδιών, φιλοτεχνημένα από τα ίδια στο πλαίσιο του μαθήματος των Εικαστικών, όπως φαίνεται στην παρακάτω φωτογραφία.

Β' Φάση

2^η ώρα (σχολική τάξη με χρήση φορητού υπολογιστή, ηχείων, βιντεοπροβολέα και διαδικτυακή σύνδεση)

Η ώρα αυτή αρχικά αφιερώθηκε στη σύντομη παρουσίαση πληροφοριών σχετικών με τα χρώματα: έγινε λόγος για τις ιδιότητες των χρωμάτων και πιο συγκεκριμένα για τις αποχρώσεις ως διαβαθμίσεις των χρωμάτων, για την τονικότητα ως εναλλαγή φωτός-σκιάς ανάλογα με την ανάμειξη με άσπρο ή μαύρο χρώμα και για την ένταση που μπορεί να πάρει ένα χρώμα από την πιο λαμπρή στην πιο μουντή εκδοχή του.

Στη συνέχεια, η συζήτηση κινήθηκε γύρω από τον τρόπο αντίληψης του γύρω μας κόσμου και έγινε λόγος για τη σημασία των αισθήσεων. Στο σημείο αυτό, συζητήθηκε η περίπτωση των Αμέα και ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνεται τον κόσμο κάποιος που στερείται μίας βασικής αίσθησης. Οι απαντήσεις κατευθύνθηκαν προς το συμπέρασμα ότι υπάρχουν εναλλακτικοί τρόποι για την πρόσληψη των

καθημερινών ερεθισμάτων· οδηγηθήκαμε λοιπόν πάλι στην έννοια της πολυτροπικότητας.

Έπειτα, ανοίξαμε το σχολικό μας βιβλίο και διαβάσαμε τη μονοτροπική εκδοχή του ποιήματος του Ελύτη «[Κάτω στις μαργαρίτες το αλωνάκι](#)». Ζητήσαμε από τα παιδιά να προτείνουν τρόπους μέσω των οποίων το κείμενο θα μπορούσε να καταστεί πολυτροπικό. Αρχίσαμε να μετασχηματίζουμε την αρχή του τραγουδιού λαμβάνοντας υπόψη τις οδηγίες των παιδιών και θυμίζοντας παράλληλα και κάποια εργαλεία του Word μέσω του βιντεοπροβολέα. Ακολουθεί το δείγμα που ολοκληρώθηκε μέσα στην τάξη:

Κάτω στις **μαργαρίτας** 🌸 το αλωνάκι

Στήσαν **χορό** τρελό τα **μελισσόπουλα**

Ιδρώνει ο ήλιος ✨ τρέμει το **νερό**

Ακολούθησε συζήτηση για το ποια εκδοχή προτιμούν και για ποιο λόγο. Όλα τα παιδιά προτίμησαν τη δεύτερη, πολυτροπική, εκδοχή, καθώς τα χρώματα, τα σχέδια και το παιχνίδι με τις γραμματοσειρές εμπλούτισαν το κείμενο και το έκαναν πιο ενδιαφέρον. Τους επισημάνθηκε ότι η ομαδική άσκηση που θα κάναμε θα σχετιζόταν

με την ανακάλυψη των χρωμάτων που κρύβονται πίσω από τις λέξεις των ποιητικών κειμένων και τη μετατροπή αυτών από μονοτροπικά σε πολυτροπικά. Στο σημείο αυτό οι μαθητές χωρίστηκαν σε πέντε ομάδες, τέσσερις των τεσσάρων ατόμων και μία των τριών (δεκαεννέα μαθητές) και τους μοιράστηκε η φωτοτυπία με το τραγούδι τους.

Στο τέλος της ώρας, ακούσαμε τη μελοποιημένη εκδοχή του ποιήματος του Ελύτη «Κάτω στις μαργαρίτες το αλωνάκι» και αναθέσαμε στα παιδιά ως εργασία για το σπίτι να ακούσουν και τα δικά τους ποιήματα μελοποιημένα, ώστε στο επόμενο μάθημα να είναι έτοιμα να μας παραθέσουν τις εντυπώσεις που τους δημιούργησε η ακρόασή τους.

3^η ώρα (σχολική τάξη με χρήση φορητού υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και διαδικτυακή σύνδεση)

Η τρίτη ώρα ξεκίνησε με συζήτηση γύρω από τις μελοποιημένες εκδοχές των ποιημάτων. Κάποια παιδιά είχαν μπει στη διαδικασία να παρακολουθήσουν τα σχετικά βίντεο, χωρίς όμως να δείξουν ιδιαίτερο ενθουσιασμό. Οι εντυπώσεις τους επικεντρώθηκαν περισσότερο στην παρουσία των χρωμάτων στις εικόνες που συνόδευαν τα μελοποιημένα ποιήματα, χωρίς όμως να τις συνδέσουν ούτε να τις συσχετίσουν άμεσα με το περιεχόμενο των στίχων. Ωστόσο, αναφέρθηκε ότι καθώς μελετούσαμε το κείμενό μας σε όλες τις εκδοχές, δημιουργούσαμε σιγά σιγά μία σχέση με αυτό, που θα την καλλιεργούσαμε βαθύτερα μέσω των ασκήσεων γνωριμίας των φύλλων εργασίας.

Στη συνέχεια, άρχισε η ομαδική δουλειά. Τα παιδιά σχημάτισαν τις ομάδες τους, σύμφωνα με τις υποδείξεις της διδάσκουσας, και σε κάθε ομάδα διαμορφώσαμε δύο υποομάδες. Σε μία περίπτωση μίας υποομάδας, ένα κορίτσι δούλεψε μόνο του την πρώτη δραστηριότητα, καθώς η ομάδα ήταν τριμελής. Τους μοιράστηκε το [πρώτο φύλλο εργασίας](#) και άρχισε η ομαδική συνεργασία με την προσεκτική ανάγνωση των κειμένων και τη συμπλήρωση των πινάκων.

Σε αρκετές περιπτώσεις χρειάστηκε να επέμβω για να βοηθήσω τα παιδιά να εμπιστευτούν τη φαντασία τους και να καταγράψουν τα πορίσματα της ελεύθερης σκέψης τους, ειδικά στην ομάδα που είχε το «Κίτρινο». Φοβούνταν μήπως δεν ήταν σωστό αυτό που έγραφαν και πολλές φορές τους επισημάνθηκε ότι δεν ήταν μία και μοναδική η σωστή απάντηση.

Η πρώτη υποομάδα ασχολήθηκε με τον εντοπισμό των φωτεινών και των σκοτεινών σημείων των ποιημάτων και με τη συνολική εκτίμηση των σημείων αυτών έπειτα από τον χαρακτηρισμό τους. Η δεύτερη υποομάδα εστίασε στον εντοπισμό των προσώπων/πλασμάτων στα κείμενα και στην αποτίμηση του εσωτερικού τους κόσμου με την αντιστοίχιση των συναισθημάτων στο καθένα από αυτά. Η κοινή τους δραστηριότητα αφορούσε τον συσχετισμό χρωμάτων και συναισθημάτων, την παρουσίαση του θέματος του κάθε κειμένου και τη σχέση του με τη μελοποιημένη εκδοχή του.

4^η ώρα (σχολική τάξη με χρήση φορητού υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και διαδικτυακή σύνδεση)

Αυτή η ώρα αφιερώθηκε στην παρουσίαση των εργασιών των παιδιών στην τάξη. Τα μέλη κάθε υποομάδας εναλλάσσονταν στην παρουσίαση των εργασιών τους, ενώ παράλληλα δόθηκε η δυνατότητα στην ολομέλεια να επεμβαίνει συμπληρώνοντας ή/και διορθώνοντας τις εργασίες των ομάδων. Το ίδιο έκανε και η διδάσκουσα προσθέτοντας λέξεις που δυνάμει δήλωναν φως ή σκοτάδι και συναισθήματα, ώστε να αξιοποιηθεί στο έπακρο το κάθε ποιητικό κείμενο.

Οι ομάδες πήραν τον λόγο εκ περιτροπής. Πιο ανατροφοδοτικά, παρόλη τη συνεργασία που είχε προηγηθεί, κινήθηκαν κυρίως οι υποομάδες μεταξύ τους, καθώς το κείμενο ήταν οικείο και στις δύο. Οι μαθητές διέκριναν με ευστοχία τα «φωτεινά» από τα «σκοτεινά» σημεία του κειμένου, ενώ έδειξαν και ευαισθησία στην αντιστοίχιση των συναισθημάτων. Αυτό που τους δυσκόλεψε ήταν να βρουν τα πλάσματα που ήταν οι φορείς των συναισθημάτων, κυρίως όσοι ασχολήθηκαν με το

«Κίτρινο». Αν και οι παρουσιάσεις ήταν σύντομες, δεν προλάβαμε να ολοκληρώσουμε την παρουσίαση [της άσκησης για τις δύο υποομάδες](#).

5^η ώρα (σχολική τάξη με χρήση φορητού υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και διαδικτυακή σύνδεση)

Η ώρα αυτή ξεκίνησε με την ολοκλήρωση της παρουσίασης των δραστηριοτήτων του πρώτου φύλλου εργασίας που εκκρεμούσαν. Κάποιες ομάδες δυσκολεύτηκαν να απαντήσουν με συντομία για το ποιο ακριβώς ήταν το θέμα του ποιήματός τους και αρκέστηκαν σε πρώτη φάση απλώς στην αναπαραγωγή του κάθε τίτλου. Στη συνέχεια, η απάντησή τους εμπλουτίστηκε περισσότερο ή λιγότερο.

Το υπόλοιπο της ώρας αφιερώθηκε στην παρουσίαση της τέχνης του ψηφιδωτού. Όπως σημειώθηκε παραπάνω, τα παιδιά, παράλληλα με την εφαρμογή του σεναρίου, δημιουργούσαν και τα εικαστικά ψηφιδωτά τους, έχοντας διδαχτεί τις βασικές αρχές τους. Μάλιστα, ορισμένα έφεραν τα μπλοκ τους, μας έδειξαν την πορεία του έργου τους και μίλησαν για το πώς τα κατασκευάζουν, εστιάζοντας, κατόπιν παρέμβασης της διδάσκουσας, στο πώς επαγωγικά από κάθε ψηφίδα οδηγούμαστε στη συνολική εικόνα του έργου. Η παρουσίαση των πληροφοριών για τα ψηφιδωτά (τέχνη ψηφιδωτού, προβολή εικόνων με ψηφιδωτά, χρήση διαφορετικών υλικών για ψηφίδες) ήταν σύντομη.

Επιπλέον, στο πλαίσιο ενός προγράμματος που “τρέχαμε” τη συγκεκριμένη σχολική χρονιά με τη συνάδερφο των Εικαστικών με θέμα τη φιλιαναγνωσία, πραγματοποιήσαμε τον Ιανουάριο μία επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. Εκεί, εκτός από τη συμμετοχή μας στο σχετικό μουσειοπαιδαγωγικό πρόγραμμα «Γράμματα και χαράγματα στην αρχαία Μεθώνη», είχαμε τη δυνατότητα να πραγματοποιήσουμε μία σύντομη περιδιάβαση και στις υπόλοιπες αίθουσες του Μουσείου. Γνωρίζοντας, λοιπόν, ότι θα ερχόμασταν σε επαφή με τα ψηφιδωτά, η καθηγήτρια των Εικαστικών εστίασε την προσοχή των παιδιών στα ψηφιδωτά-εκθέματα, εξηγώντας τους κάποια πρώτα βασικά στοιχεία επί τόπου.

Στη συνέχεια, μέσα στην τάξη έγινε παραλληλισμός της ψηφίδας με την ποιητική λέξη και τους επισημάνθηκε ότι όπως ο καλλιτέχνης ζωγραφίζει με τα υλικά του, το ίδιο κάνει και ο ποιητής με τις λέξεις του. Τους ανατέθηκε ως εργασία για την επόμενη φορά να μετατρέψουν στο τετράδιό τους έναν στίχο από το ποίημα «Κάτω στις μαργαρίτες το αλωνάκι» από μονοτροπικό σε πολυτροπικό, ως ένα πρώτο βήμα για την εργασία που θα καλούνταν να κάνουν με το [δεύτερο φύλλο εργασίας](#).

6^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Η ώρα αυτή αφιερώθηκε στη μετατροπή του γραμματοποιημένου κειμένου σε πολυτροπικό, με τη βοήθεια του λογισμικού της επεξεργασίας κειμένου, όπως οριζόταν στο [δεύτερο φύλλο εργασίας](#). Καθώς αξιοποιήθηκε η ώρα του μαθήματος της πληροφορικής, κατά την οποία τα παιδιά κάνουν μάθημα μισά-μισά, είχαν τη δυνατότητα να δουλέψουν σε μικρότερες ομάδες μπροστά στους υπολογιστές. Λόγω της ξεπερασμένης όμως τεχνολογίας τους, τα παιδιά δεν είχαν τη δυνατότητα να αξιοποιήσουν στο έπακρο τις λειτουργίες του προγράμματος όπως τις ήξεραν.

7^η ώρα (εργαστήριο πληροφορικής)

Την ώρα αυτή, τα άλλα μισά παιδιά του τμήματος εργάστηκαν με το [δεύτερο φύλλο εργασίας](#), με τον ίδιο τρόπο, όπως στην παραπάνω ώρα.

Γ' Φάση

8^η ώρα (σχολική τάξη με χρήση φορητού υπολογιστή, βιντεοπροβολέα και διαδικτυακή σύνδεση)

Αφού έγινε η παρουσίαση των ομαδικών εργασιών των παιδιών, περάσαμε στη φάση του αναστοχασμού, κατά την οποία εστίασαμε στη διερεύνηση των δραστηριοτήτων και στις ενέργειες με τις οποίες προσπαθήσαμε να τις υλοποιήσουμε. Μετά από μία σύντομη συζήτηση, γράψαμε στον πίνακα τα παρακάτω τρία ερωτήματα και καλέσαμε τα παιδιά να απαντήσουν στο τετράδιό τους με ό, τι χρώμα επιθυμούσαν στα παρακάτω:

1. Ικανοποιήσαμε τους στόχους μας;
2. Πού δυσκολευτήκαμε;
3. Πού τα καταφέραμε;

Αφού διαβάστηκαν ορισμένες από τις χρωματιστές εντυπώσεις στην τάξη, προσπαθήσαμε με αναστοχαστική διάθεση να αποτιμήσουμε την όλη μας προσπάθεια και να κωδικοποιήσουμε ένα θετικό και ένα αρνητικό σημείο της. Καταλήξαμε στα εξής, τα οποία αναγράφηκαν και στον πίνακα της τάξης:

Θετικό στοιχείο: επιτυχημένη σύνδεση λέξεων με χρώματα και συναισθήματα.

Αρνητικό στοιχείο: έλλειψη συνεργατικού πνεύματος, διάσπαση προσοχής και έλλειψη συγκέντρωσης.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (ΓΙΑ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΟΜΑΔΕΣ)

Α΄ υποομάδα

Αρχίσαμε να δημιουργούμε μία σχέση με το κείμενό μας, την οποία σκοπεύουμε να καλλιεργήσουμε περισσότερο μέσα από τις ασκήσεις γνωριμίας που θα γίνουν σε κάθε ομάδα. Για σας οι πρώτες ασκήσεις προβλέπουν:

- ✿ να διαβάσετε το κείμενο και να εντοπίσετε/υπογραμμίσετε τις λέξεις που δηλώνουν ή υποδηλώνουν φως ή σκοτάδι,
- ✿ να τις κατατάξετε στις στήλες στις οποίες αντιστοιχούν

«φως»	«σκοτάδι»

- ✿ να γράψετε σε ποια στήλη συγκεντρώσατε περισσότερες λέξεις.

Ακολουθούν δύο ερωτήσεις για να αναπτύξετε πιο στενή σχέση με το κείμενο.

- Με βάση τις λέξεις που μετρήσατε, ποια διάθεση νομίζετε ότι κυριαρχεί στο ποιητικό σας κείμενο (ο κόσμος του ποιήματος είναι φωτεινός ή σκοτεινός;);
- Ποια χρώματα βλέπετε στις φωτεινές και ποια στις σκοτεινές λέξεις;

Μπορείτε να τις κατατάξετε στις στήλες που ακολουθούν:

φωτεινές λέξεις	σκοτεινές λέξεις

1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Β' υποομάδα

Αρχίσαμε να δημιουργούμε μία σχέση με το κείμενό μας, την οποία σκοπεύουμε να καλλιεργήσουμε περισσότερο μέσα από τις ασκήσεις γνωριμίας που θα γίνουν σε κάθε ομάδα. Για σας οι πρώτες ασκήσεις προβλέπουν:

- ✿ Να διαβάσετε το κείμενο και να γράψετε ποια πρόσωπα/πλάσματα αναφέρονται σε αυτό.
- ✿ Τα πρόσωπα/πλάσματα του ποιητικού κειμένου βιώνουν, κατά τη γνώμη σας, κάποιο/α από τα παρακάτω συναισθήματα:
 - χαρά,
 - αναστάτωση,
 - έξαψη,
 - νοσταλγία,
 - αγωνία,
 - φόβο,
 - λαχτάρα
 - λύπη,
 - συγκίνηση,
 - ζήλεια,
 - κάποιο άλλο;

Να αιτιολογήσετε τη γνώμη σας.

Άσκηση και για τις δύο υποομάδες

- ✿ Αφού ενημερώσετε η μία υποομάδα την άλλη για τα ευρήματά σας, απαντάτε αιτιολογημένα στην παρακάτω ερώτηση:
 - τα χρώματα που εντοπίσατε καθρεφτίζουν τα συναισθήματα των προσώπων/πλασμάτων του ποιητικού κειμένου;

- ✿ Έχοντας πια ολοκληρώσει μία πρώτη γνωριμία με το κείμενο να γράψετε:
 - ποιο είναι το θέμα του κειμένου και
 - αν σας βοήθησε να το πλησιάσετε η μελοποίηση/το τραγούδι.

2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Αναλαμβάνετε να μετατρέψετε το μονοτροπικό κείμενο σε πολυτροπικό.

Έχετε εντοπίσει τις λέξεις που δηλώνουν ή υποδηλώνουν χρώμα.

Αφήνετε τη φαντασία σας ελεύθερη να δει τα γράμματα κάθε μίας από αυτές τις λέξεις σαν ψηφίδες.

Έργο σας είναι να σχηματίσετε με τα γράμματα ένα ψηφιδωτό που να αποδίδει το χρώμα των λέξεων.

Μπορείτε να χρωματίσετε τις ψηφίδες παίζοντας με τις αποχρώσεις ενός χρώματος, με τα ψυχρά και τα θερμά χρώματα ή με τη φωτεινότητα των χρωμάτων. Πχ. μπορείτε να χρησιμοποιήσετε αποχρώσεις του μπλε για να δείξετε τη θάλασσα ή τον ουρανό.

Σκοπός μας είναι να ερμηνεύσουμε το κείμενο μέσα από τη συνεργασία στην ομάδα.

Ζ. ΆΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

—

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Η γενικότερη αποτίμηση μετά την εφαρμογή του σεναρίου είναι θετική. Στα παιδιά φάνηκε να άρεσε ιδιαίτερα η ενασχόληση με τα χρώματα και αντεπεξήλθαν ικανοποιητικά τόσο στον εντοπισμό τους –είτε αυτά σημειωνόταν με ρητό είτε με μετωνυμικό τρόπο μέσα στα κείμενα–, όσο και στον συσχετισμό τους με τα συναισθήματα. Μία δυσκολία που αντιμετώπισαν ήταν η νοηματική προσπέλαση ορισμένων σημείων των κειμένων. Χρειάστηκε η παρέμβαση της εκπαιδευτικού σε αρκετές φάσεις, ώστε να διαλευκανθούν τα σημεία αυτά και να ενθαρρυνθούν τα παιδιά να υιοθετήσουν μία πιο ευφάνταστη προσέγγιση των ποιημάτων.

Σε ό, τι αφορά τη χρήση των νέων τεχνολογιών, τα παιδιά δεν ήρθαν σε επαφή με πολύπλοκα ψηφιακά εργαλεία, μια που δούλεψαν κυρίως με το λογισμικό του Word και τις μηχανές αναζήτησης στο διαδίκτυο, και επομένως, δεν αντιμετώπισαν κάποια δυσκολία. Εξάλλου, όπως σημειώθηκε και παραπάνω, ο χειρισμός των εργαλείων αυτών ήταν μέρος της ύλης του μαθήματος της πληροφορικής της Α΄ Γυμνασίου.

Τέλος, πρέπει να ειπωθεί ότι, στο πλαίσιο της εφαρμογής του σεναρίου, το ομαδοσυνεργατικό πνεύμα μπορεί να ήταν πιο καλλιεργημένο σε σχέση με προηγούμενες δραστηριότητες, ωστόσο, πάλι παρατηρήθηκαν προβλήματα στον τρόπο λειτουργίας και συνεργασίας των ομάδων. Τα προβλήματα αυτά ήταν ηπιότερα, όταν τα παιδιά εργάζονταν στις μικρότερες υποομάδες.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

James, L. 1996, *Light and Colour in Byzantine Art*. Oxford: Oxford University Press.

Kress, G. & T. Van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse*. London: Arnold.

Πολέμη-Τοδούλου Μ. 2012. «Φροντίζοντας τη διαμόρφωση της ομάδας των παιδιών στην τάξη». Στο [Επιμορφωτικό υλικό, τ. Δ., Μ.Π.Ε.](#)

Χοντολίδου, Ε. 1999. «Εισαγωγή στην έννοια της πολυτροπικότητας». Στο [Γλωσσικός Υπολογιστής](#), τ.1

[Ισχύον αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών](#)

Οδηγίες για τη διδασκαλία των μαθημάτων των Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξεων Ημερήσιου και Εσπερινού Γυμνασίου για το σχ. έτος 2013-2014.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Αχ... έρωτα

Στην πορτοκαλιά από κάτω
πλένει τα μπαμπακερά
πράσινα έχει τα μάτια
κι η φωνή της βιολετιά
αχ... έρωτα

Στην ανθισμένη την πορτοκαλιά από κάτω
αχ... έρωτα...

Τρέχει το νερό στ' αυλάκι
με τον ήλιο στην καρδιά του
τραγουδάει ένα σπουργίτι
πάνω στη μικρή ελιά
αχ... έρωτα...

Στην ανθισμένη την πορτοκαλιά από κάτω
αχ... έρωτα...

Κι όταν θα' χει αποσώσει
όλο το σαπούνη η Λόλα
θα 'ρθουν οι μικροί Τορέρος
οι Τορέρος οι μικροί
αχ... έρωτα...

Στην ανθισμένη την πορτοκαλιά από κάτω

αχ... έρωτα...

Η φρεγάδα

Μια βασιλική φρεγάδα
με μεταξωτά πανιά
ξάρτια, αντένες και κατάρτια
λάμπουν μέσα στα νερά.

Σκίζει ο θαλασσομάχος
τον γαλάζιο ουρανό
κι η μανούλα του στο μώλο
του φωνάζει στο καλό.

Τραγουδάνε τα κορίτσια
το σκοπό του γυρισμού
μα της θάλασσας οι δρόμοι
είν' στο χέρι του Θεού.

Μια βασιλική φρεγάδα
με μεταξωτά πανιά
ανεμόσκαλες και στράλια
λάμπουν μέσα στα νερά.

Κίτρινο

Ωχρα βαθιά το σαλόνι
το αμπαζούρ λεμονί
καναρινί το μπαλκόνι
κι οι κουρτίνες κροκί.

Να 'ν' το καρπουζί πεπόνι
κι όλα τ' αμάξια ταξί
κίτρινη σκόνη
κίτρινο χιόνι
στο κάθε τι.

Οι παπαρούνες ζηλεύουν
και το λουλάκι λυσσά
στο κομμωτήριο σπεύδουν
να βαφτούνε ξανθά
κίτρινο ρουζ στα χειλάκια
κίτρινο λευκαντικό
κίτρινη σκόνη
κίτρινο χιόνι
αχ! κίτρινο.

Η ποδηλάτισσα

Το δρόμο πλάι στη θάλασσα
περπάτησα που 'κανε κάθε
μέρα η ποδηλάτισσα.

Βρήκα τα φρούτα που 'χε
στο πανέρι της, το δαχτυλίδι
που 'πεσε απ' το χέρι της.

Βρήκα το κουδουνάκι και το
σάλι της, τις ρόδες,
το τιμόνι, το πεντάλι της.

Τη ζώνη της, τη βρήκα σε
μιαν άκρη, μια πέτρα διάφανη
που 'μοιαζε με δάκρυ.

Τα μάζεψα ένα ένα και τα
κράτησα κι έλεγα πού 'ναι
πού 'ναι η ποδηλάτισσα.

Την είδα να περνά πάνω
απ' τα κύματα, την άλλη μέρα
πάνω από τα μνήματα.

Την τρίτη νύχτωσ' έχασα
τ' αχνάρια της, στους ουρανούς
άναψαν τα φανάρια της.

Κόκκιν' αχείλι

Κόκκιν' αχεί- κόκκιν' αχείλι φίλησα

Κόκκιν' αχεί- κόκκιν' αχείλι φίλησα

Κι έβαψε το δικό μου κόκκιν' αχείλι

Κι έβαψε το δικό μου κόκκιν' αχείλι

Και στο μαντή- και στο μαντήλι το 'συρα

Και στο μαντή- και στο μαντήλι το 'συρα

Κι έβαψε το μαντήλι κόκκιν' αχείλι

Κι έβαψε το μαντήλι κόκκιν' αχείλι

Και στο ποτά και στο ποτάμι το 'πλυνα

Και στο ποτά και στο ποτάμι το 'πλυνα

Κι έβαψαν τα νερά του κόκκιν' αχείλι

Κι έβαψαν τα νερά του κόκκιν' αχείλι

Κι έβαψε η ά- κι έβαψε η άκρη του γιαλού

Κι έβαψε η ά- κι έβαψε η άκρη του γιαλού

Κι η μέση του πελάγου κόκκιν' αχείλι

Κι η μέση του πελάγου κόκκιν' αχείλι

Κατέβει αϊτός κατέβει αετός να πει νερό

Κατέβει αϊτός κατέβει αετός να πει νερό

Κι έβαψαν τα φτερά του κόκκιν' αχείλι

Κι έβαψαν τα φτερά του κόκκιν' αχείλι

Κι έβαψε ο ή κι έβαψε ο ήλιος ο μισός

Κι έβαψε ο ή κι έβαψε ο ήλιος ο μισός

Και το φεγγάρι ακέριο κόκκιν' αχείλι

Και το φεγγάρι ακέριο κόκκιν' αχείλι

Κόκκιν' αχεί κόκκιν' αχείλι φίλησα...